

Номінація: «Інклюзивна освіта: впевнені кроки»

Досвід роботи

Марченко О.П.

вчитель біології, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист,

Запорізька гімназія № 89 Запорізької міської ради,

м. Запоріжжя, вул. Михайлова, 15 : 702-31-26

Тема: Реалізація індивідуальної програми розвитку дитини в умовах дистанційного та змішаного навчання

1. Провідна педагогічна ідея досвіду

Провідна педагогічна ідея полягає у забезпеченні неперервності та ефективності індивідуального освітнього маршруту дитини з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах динамічної зміни форматів навчання (дистанційного, змішаного та очного).

Це досягається через:

- **Адаптивність ІПР:** Створення гнучкої Індивідуальної програми розвитку (ІПР), яка може швидко трансформуватися з огляду на специфіку навчального середовища (онлайн-інструменти, асинхронні завдання, синхронні зустрічі, елементи очного спілкування).
- **Персоналізація комунікації:** Використання різноманітних каналів та засобів комунікації (відеозв'язок, чати, інтерактивні платформи) для підтримання постійного зв'язку з дитиною, батьками та командою супроводу, забезпечуючи емоційну підтримку та мотивацію.
- **Інтеграція технологій:** Впровадження цифрових інструментів та ресурсів, які максимально замінюють або доповнюють традиційні методи корекційно-розвиткової роботи, зберігаючи її якість та змістовність.

2. Актуальність та перспективність досвіду

Актуальність

Сучасні виклики (пандемія COVID-19, воєнні дії) вимагають швидкого переходу до дистанційних та змішаних форм навчання. Це створює гостру потребу в розробці чітких механізмів реалізації ІПР, оскільки діти з ООП є найбільш вразливою категорією в цих умовах. При правильній організації, дистанційне та змішане навчання може стати інструментом для забезпечення рівного доступу до якісної освіти для дітей, які з різних причин (здоров'я, віддаленість, безпека) не можуть відвідувати заклад освіти регулярно.

Перспективність

Досвід впровадження ІПР у змішаному форматі є основою для створення гнучкої, адаптивної моделі інклюзивної освіти, яка зможе функціонувати незалежно від зовнішніх умов. Дистанційний формат дозволяє ще більше посилити індивідуалізацію навчання, оскільки дозволяє більш гнучко підбирати час, темп та зміст завдань з огляду на унікальні потреби та можливості дитини. Досвід сприяє підвищенню цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу: педагогів (використання нових платформ), дітей (самоорганізація, робота з гаджетами) та батьків (активна участь у навчальному процесі)[1][3].

3. Науково-теоретична база досвіду

Теоретичною основою реалізації ІПР в умовах дистанційного та змішаного навчання є синтез декількох ключових педагогічних та психологічних концепцій:

1. Концепція інклюзивної освіти: Базується на принципах цінності людської різноманітності та права кожної дитини на якісну освіту. В умовах дистанційного навчання це вимагає пошуку шляхів **універсального дизайну для навчання (UDL)**, коли навчальний матеріал та методи викладання доступні для максимально широкого кола учнів.

Основні ідеї та принципи:

- **Цінність різноманіття:** Індивідуальні відмінності розглядаються як ресурс.
- **Рівний доступ:** Кожна дитина має право на якісну освіту за місцем проживання.
- **Адаптація системи:** Навчальні програми, методи та середовище підлаштовуються під дитину.
- **Індивідуалізація:** Розробка індивідуальних планів для задоволення унікальних потреб.
- **Командний підхід:** Залучення педагогів, батьків, спеціалістів та самих учнів.
- **Подолання бар'єрів:** Активна робота над усуненням перешкод у навчанні та соціалізації.

Мета інклюзії:

- Реалізація права на освіту для всіх.
- Соціальна адаптація та інтеграція дітей з ООП.

- Формування суспільства, що позитивно ставиться до людей з інвалідністю та порушеннями розвитку.

Інклюзивна освіта — це не просто присутність дітей з ООП у звичайних класах, а процес створення середовища, де кожна дитина почувається цінною, прийнятою та має можливість повністю реалізувати свій потенціал[2].

2.Теорія діяльності (Л. Виготський, О. Леонтьєв): Наголошує на важливості провідної діяльності у розвитку дитини. У дистанційному форматі необхідно трансформувати навчальну діяльність так, щоб вона залишалася осмисленою, мотивуючою та відповідала віковим особливостям дитини (наприклад, перенесення елементів гри та спілкування в онлайн-середовище)[4].

Суть Теорії діяльності (Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв) полягає в тому, що психічний розвиток людини має соціальну природу і відбувається через її активну, предметну діяльність, опосередковану знаряддями (інструментами) та знаками (мова, символи).

Таким чином, ІПР має бути спланована не як набір ізольованих вправ, а як система цілеспрямованих діяльностей, де технології є опосередковуючою ланкою, а соціальна взаємодія — двигуном розвитку.

3.Основи технологій змішаного навчання (Blended Learning):

Модель ротації (Rotation Model): Застосовується в умовах змішаного навчання, коли дитина чергує роботу онлайн (самостійна робота, віртуальні лабораторії) з роботою офлайн (індивідуальні консультації, групові проекти)[5].

Модель гнучкого розкладу (Flex Model): Дозволяє дитині значною мірою самостійно контролювати свій темп і освітній маршрут за допомогою онлайн-ресурсів, а педагог виступає як наставник і консультант.

Для дітей з ООП, які навчаються за ІПР, Flex Model є особливо цінною, оскільки вона дозволяє максимально персоналізувати навчальний процес, враховуючи потреби, темп та стиль навчання кожної дитини.

4.Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: Досвід спирається на принципи корекційно - розвиткової роботи, адаптуючи її методики для цифрового середовища (наприклад, використання спеціалізованих онлайн-тренажерів, інтерактивних дошок, відеоматеріалів для розвитку пізнавальних функцій та мовлення)[6].

Опис досвіду

Мій досвід роботи з реалізації Індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного та змішаного навчання ґрунтується на принципах **індивідуалізації, адаптації та тісної співпраці** з усіма учасниками освітнього процесу.

1. Етап аналізу та планування

- **Визначення вихідного рівня:** На початку навчальної діяльності з дитиною ретельно вивчаю висновок Інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ), проводжу власні спостереження та аналіз результатів поточного оцінювання для визначення наявного рівня знань, навичок, сильних сторін, освітніх труднощів та потреб дитини з біології та хімії.
- **Розробка та адаптація ІПР (Модифікація):** На основі плану індивідуального розвитку та, керуючись потребами дитини (модифікації, як у одного з учнів 9 класу), здійснюю значні зміни у навчальному контенті та вимогах:
 - **Скорочення змісту:** Зменшую обсяг навчального матеріалу з біології та хімії, зосереджуючись на ключових, фундаментальних поняттях.
 - **Зниження вимог:** Спрощую критерії оцінювання та вимоги до виконання завдань з обох предметів.
 - **Модифікація завдань:** Знижую рівень складності індивідуальних завдань, замінюючи їх на простіші, але такі, що зберігають основний напрямок вивчення відповідної теми.

2. Організація навчального процесу (Дистанційне та Змішане навчання)

2.1. Онлайн-заняття (Синхронний режим)

- **Платформа та формати:** Регулярно проводжу онлайн-заняття в режимі реального часу (Google Meet), максимально адаптуючи подачу матеріалу:
 - **Візуалізація та інтерактив:** Використовую візуальні та інтерактивні засоби (яскраві, спрощені презентації, схеми, ментальні карти) для кращого сприйняття
 - **Різні формати представлення:** Забезпечую можливість сприймати матеріал усно, письмово та візуально (чіткі підписи до схем, озвучення тексту) (ДОДАТОК 1).
 - **Чіткі інструкції:** Надаю чіткі, послідовні та покрокові інструкції до кожного етапу уроку (ДОДАТОК 2)
- **Залучення та підтримка учня під час уроку:**
 - Активно залучаю дитину, ставлячи більш прості та навідні питання.
 - Використовую нагадування та діяльність за зразком.
 - Практикую індивідуальне спілкування після закінчення основного уроку, щоб надати додаткову допомогу у виконанні завдання.

2.2. Асинхронне та очне навчання

- **Доступність матеріалів:** Забезпечую постійний доступ до електронних платформ та додаткових матеріалів, які можуть бути опрацьовані самостійно у зручному темпі (ДОДАТОК 3).
- **Спрощені індивідуальні завдання:** Регулярно створюю спрощені індивідуальні завдання для самостійної асинхронної роботи, чітко співвідносячи їх із модифікованим змістом ІПР (ДОДАТОК 4).
- **Покрокові пояснення:** Надаю до всіх завдань покрокові пояснення та чіткі інструкції щодо виконання.
- **Індивідуалізація завдань:** Створюю спрощені індивідуальні завдання для самостійної роботи на очних уроках у сховищі (ДОДАТОК 5).
- **Адаптація підручників:**
 - Проводжу адаптацію матеріалу підручників для закладів загальної середньої освіти.
 - Для окремих учнів додатково використовую спеціалізовані підручники для осіб з особливими освітніми потребами та відповідні матеріали (ДОДАТОК 6).
- **Врахування потреб у часі та допомозі:** Надаю учням збільшений час на виконання завдань, а під час письмових робіт — збільшений обсяг допомоги (навідні питання, демонстрація зразка, нагадування).

3. Співпраця та атмосфера

- **Створення комфортної атмосфери:** На онлайн- та офлайн-заняттях створюю спокійну, доброзичливу та підтримуючу атмосферу, використовуючи усмішку та відкриті жести, заохочую дитину до спілкування в колективі та обговорення питань.
- **Участь батьків:** Обов'язково залучаю батьків до співпраці, надаючи їм інформацію про успіхи та труднощі дитини, а також інструкції для підтримки вдома.
- **Консультації та командна робота:** тісно співпрацюю з асистентом вчителя: проводимо обговорення, прогнозуємо спільні результати та надаю необхідні матеріали для супроводу

ВИСНОВКИ:

Досвід роботи свідчить про гнучкий підхід до викладання, вміння модифікувати навчальний матеріал згідно з ІПР та ефективно застосовувати інструменти дистанційного навчання для забезпечення якісної освіти дитині з ООП. Це є прикладом ефективною інклюзивної практики, що демонструє, як цілеспрямовані дії вчителя, гнучкість методів та активна співпраця з командою можуть забезпечити якісну освіту для дитини з ООП в умовах сучасних викликів.

Надалі важливо продовжувати:

1. **Поглиблювати адаптацію** навчальних матеріалів, створюючи індивідуальні спрощені завдання, які максимально відповідають поточним освітнім труднощам учнів.
2. **Розширювати використання ІКТ** для створення ще більш мультисенсорного навчального середовища, особливо в умовах дистанційного навчання (наприклад, спеціалізовані інтерактивні симуляції).
3. **Систематизувати обмін досвідом** з асистентом вчителя та іншими фахівцями для постійного вдосконалення методів роботи та досягнення максимальних результатів в інклюзивному навчанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту : Закон України « Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-8> . Дата звернення: 19.01.2026
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 "Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
3. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (Наказ МОН від 08.09.2020 № 1115 "Деякі питання організації дистанційного навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/news/mon-zatverdilo-osoblyvosti-dystantsiinoho-navchannia-shcho-zminytsia>
4. StudLancer/net [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/77395/psihologiya/diyalnisna_teoriya_vigotskiy_leontyev_elkonin
5. НаУрок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/rotaciya-za-stanciyami-dieva-model-zmishanogo-navchannya>
6. Соціальна педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/%D0%B2%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF-%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%96.pdf>

ДОДАТОК 1

1. Індивідуальне завдання з теми « Значення водоростей в екосистемах. Використання водоростей людиною» 7 клас Біологія НУШ

https://docs.google.com/document/d/1FZLALX4AzfZUvRAn0_UqhrWEegdV1feN/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true

2. Індивідуальне завдання з теми: «Вищі спорові рослини: різноманіття (мохи, хвощі, плауни, папороті), роль і значення в екосистемах, використання людиною. Лабораторні дослідження будови мохів; папоротей» 7 клас Біологія НУШ

https://docs.google.com/presentation/d/16xQsX_1iiL8DJ_4ken3pdqeq8ltXiQ6B/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true

3. Індивідуальне завдання з теми:

Покритонасінні або Квіткові рослини. Особливості будови квітки, плодів, насіння. Лабораторні дослідження квітки, насінини, плода.

ГР 1 Досліджує будову квітки ГР2 Опрацьовує інформацію з підручника ГР3 Дає повні відкриті відповіді на питання

<https://docs.google.com/document/d/1SJsFkIi6Lz05IZ34CBTIaVjxkBzJrH7-/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

4. Індивідуальне завдання: Використовуючи презентацію уроку та параграф 4 підручника , виконати в робочому зошиті завдання на слайді №15 /8 клас, Біологія НУШ

Критерії оцінювання : по 2 бали за кожне речення

<https://docs.google.com/presentation/d/1UXAW9hWM8wpF4cf6KwF0d5aytyK1YZDY/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

ДОДАТОК 2

1. Презентація до пояснення теми: «Екосистемна організація живої природи Розв'язування задач за правилом екологічної піраміди» ГР1 Виконання практичного завдання за правилом екологічної піраміди, 7 клас Біологія НУШ

<https://docs.google.com/presentation/d/1mKnu0Hs9yptLdCJMmoVu2Sw0UbLFb1mk/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

2. Дистанційне завдання до уроку з теми «Екосистемна організація живої природи Розв'язування задач за правилом екологічної піраміди» 7 клас Біологія НУШ на самостійне виконання:

<https://docs.google.com/presentation/d/1S7OdMpKiR7kcM6TAleV0HUWTOog5c-qq/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

Практичне завдання

ТЕМА: Розв'язування задач за правилом екологічної піраміди

Завдання 1 (слайд № 5): ОФОРМИТИ ЗА ЗРАЗКОМ

Завдання 2 (слайд № 6) : ОФОРМИТИ ЗА ЗРАЗКОМ

Завдання № 3: Розподіліть організми зі списку на продуцентів, консументів I порядку та консументів II порядку, редуцентів
РОБОТУ ПРИЄДНАТИ В ЩОДЕННИК

3. Дистанційне завдання до уроку з теми: «Будова молекули води, поняття про водневий зв'язок» 9 клас, Хімія

Опрацювати параграф 4,5, презентацію урока.

<https://docs.google.com/presentation/d/1s1v0CLDBqiDTdCihSotj1FGchSQe5iUl/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

Виконати завдання в робочому зошиті (критерії оцінювання наведено в завданні)

<https://docs.google.com/document/d/1USr5fH5KZKWLvuLSFFOBn8WKC7-MrlsQ/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

ДОДАТОК 3

1. Індивідуальне завдання на асинхронний урок: «Пристаосування голонасінних рослин до життя на суходолі. Практичне використання хвойних рослин людиною » ГР2 здійснює пошук інформації/ 7 клас Біологія НУШ

https://docs.google.com/presentation/d/1m32pw8XSSovxgmi0aQpC1aax0TQdoLLmGvTOT-Wy3_c/edit?usp=sharing

2. Індивідуальне завдання на асинхронний урок: « Особливості будови кореня». Лабораторні дослідження будови кореня. Лабораторні дослідження видозмін кореня ГР1: Здійснення лабораторного дослідження будови кореня рослин. ГР2: Аналізує та опрацьовує джерела інформації. ГР3 Дає розгорнуті відповіді на питання /7 клас Біологія НУШ

https://docs.google.com/document/d/162cClBg1aWdFCsMsshXV3zdtyJzw_Qvv/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true

3. Індивідуальне завдання на асинхронний урок з теми: « Серцевий цикл. Самодослідження зміни частоти серцевих скорочень та артеріального тиску в нормі й під час навантаження., 8 клас Біологія НУШ:

Ознайомитись з конспектом уроку, записати у зошит характеристику серцевого циклу та визначення - що таке систола, що таке діастола - 1 бал

<https://docs.google.com/document/d/1QujYuN5qFjSCmPoRdO5tiPEqzcs-Dq0/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

Виконати самодослідження :

Вимірювання частоти серцевих скорочень та артеріального тиску:

- Знайти і виміряти пульс за 30 сек та помножити на 2 (або вимірювати 1хв)
- Скільки ударів серця буде за 1 хв?
- За допомогою тонометра виміряйте у себе артеріальний тиск (ознайомитись з правилами вимірювання тиску на мал.12.5 сторінка 62).
- Виконайте 10 присідань (для основної групи здоров'я)
- Як зміниться пульс та тиск після фізичного навантаження?
- Запишіть свої спостереження у зошит:
- Частота серцевих скорочень за 1 хв у стані спокою = (2 бали)
- Частота серцевих скорочень за 1 хв після фізичних навантажень =(2бали)
- Артеріальний тиск в стані спокою = (2 бали)
- Артеріальний тиск після фізичних навантажень = (2бали)

Висновок: Чому збільшується частота пульсу та артеріальний тиск після фізичних навантажень? Дайте повне пояснення (3бали)

ДОДАТОК 4

1.Індивідуальне завдання з теми : Узагальнення знань з теми: « Хімічний склад клітини» 9 клас Біологія

<https://gemini.google.com/share/8967735b32b4>

2. Індивідуальне завдання з теми: «Будова світлового мікроскопа та робота з ним». ГР1 Лабораторне дослідження клітини рослин за допомогою мікроскопа, навички роботи з мікроскопом. ГР2 Проводить розрахунки за наведеним алгоритмом, працює з додатковою інформацією

<https://docs.google.com/presentation/d/16Hc9d3-D19BSu7j3dsFnM95B07dEpfXG/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true>

3.Новорічна хімічна вікторина Хімія 7 клас НУШ

https://docs.google.com/document/d/1NBJ9jAymOBQEEfbqwOv3t_jWc3pbZaZd/edit?usp=sharing&oid=117046198395017259235&rtpof=true&sd=true

ДОДАТОК 5

Лабораторні, практичні завдання для виконання на офлайн-уроках, картки з завданнями для використання на офлайн-заняттях

<https://drive.google.com/drive/folders/1ws4otLIwpOYIl6r-6C-EvYg1fSTZScY1?usp=sharing>

ДОДАТОК 6

1.Індивідуальне завдання для учнів 9 класу, Хімія: з підручника «Фізика і хімія в побуті: підручник для осіб з особливими освітніми потребами» (F 70) 9 клас (авт. Тороп К. С., Глухова С. В., Біневич І. В.) опрацювати параграф 41 , дати письмово відповіді на питання № 1,5 сторінка 155; параграф 42, дати відповіді на питання № 1,3,8 сторінка 158

2.Виконати індивідуальне завдання з хімії, 9 клас: параграф 38 сторінка 143-145 прочитати, вивчити назви кислот, які наведено в таблиці 5 сторінка 143. Зробити конспект для учня у зошиті сторінка 145. Усно подумати над відповідями на питання № 4,№5,№6 сторінка 145 з підручника «Фізика і хімія в побуті: підручник для осіб з особливими освітніми потребами» (F 70) 9 клас (авт. Тороп К. С., Глухова С. В., Біневич І. В.)

3.Індивідуальне завдання:з підручника «Фізика і хімія в побуті» (F 70) 9 клас (авт. Тороп К. С., Глухова С. В., Біневич І. В.) опрацювати параграф 41 , дати письмово відповіді на питання № 1,5 сторінка 155; параграф 42, дати відповіді на питання № 1,3,8 сторінка 158

<https://tinyurl.com/2cpka4p3>